

КЫТАЙ ТИЛИН ОРУС ОКУУЧУЛАРЫНА КЫТАЙ ЖАНА ОРУС ТИЛИНДЕ САЛЫШТЫРЫП ИЗИЛДӨӨ МЕТОДИКАСЫ

МЕТОДИКА СОПОСТАВИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ КИТАЙСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ В ПРЕПОДАВАНИИ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА РУССКИМ СТУДЕНТАМ

METHODICHA REVIEWS THE COMPERATIVE RESEARCH OF CHINESE AND RUSSIAN LANGUAGES TO RUSSIAN STUDENTS

Аннотация: Бул макалада орус окуучуларына кытай тилин үйрөтүүдө орус жана кытай тилдерин салыштыруу ыкмасын колдонуунун негиздери баяндалган. Салыштыруу бул бир тилди башка тил менен анын өзгөчөлүктөрүн аныкташ үчүн жүргүзүлгөн изилдөө. Эгерде чет тилинин мугалими чет тилин өз эне тили менен салыштырып сабак өтсө анда окуучулардын тилди бат үйрөнүүсүнө жакшы өбөлгө түзөт.

Түйүндүү сөздөр: салыштыруу, өзгөчөлөгү, грамматика, кытай тили, лексика.

Аннотация: В этой статье рассмотрено сопоставительное исследование китайского и русского языков как неродного. Автор статьи уделил особое внимание тому факту, что сопоставление языков - это исследование и описание языка через его системное сравнение с другим языком, для того прояснить его специфичность. Автор статьи на основании исследования данной проблемы пришел к выводу, что если преподаватель на профессиональном уровне сопоставляет иностранный язык с родным языком, тем у него удачнее будет исследование.

Ключевые слова: сопоставление, специфика, грамматика, китайский язык, лексика.

Аннотация: This article reviews the comparative research of Chinese and Russian languages to Russian students. Comparison of languages is the research and description of the languages through its systematic compare with order language, with the purpose of clarification of its specificity. Is teacher of foreign language can perfectly compare the foreign language with native language than her research will be successful.

Key words: comparison, specifics, grammar, Chinese language, lexics.

Акыркы жылдары Кытай өкмөтү чет тили болгон кытай тилин үйрөтүп өркүндөтүүгө зор маани берип келет. Ошондуктан, кытай окутуучулары кытай тилин чет элдик студенттерге окутууда башка тилдер менен кытай тилин салыштыруу жагына маани берип келишет.

Кытай акылмандары мынтип айтышкан: "Жашоо – бул татынакай пейзажга окшош. Биз анын борборунда жашайбыз, пайдалуу көз караш менен гана сүрөттөй алабыз" [1.с.346]. Кытай тилчиси Лу Шусян чет тилин билбеген адам өз эне тилинин спецификасын түшүн-

бөйт, - деп эсептейт. Чет тилин эне тили менен салыштырган чет тили окутуучусунун турмушу ийгиликтүү болот дейт, - белгилүү кытайлык жазуучу Ли Синь.

Кыргызстандагы кытай тилди үйрөнүүчүлөрдүн кабыл алуусун түшүнүү үчүн, чет тилин үйрөтүүдө эне тилдин таасири чоң. Тилдерди салыштырууда катарды табуу жана алардын келип чыгышын анализдөө. Ошону менен бирге ондоо эффективдүү жолун, ыкмасын издөөсү жана жоюу болуп эсептелет.

Студент – бул орус тилинин лексикасын, грамматикасын билген адам. Булардын ой жүгүртүүсү, дүй-

нөнү таанып билүүсү калыптанган [2.с.264]. Булардын ушундай кырдаалын эске алсак, анда кытай тилин чет элдик студенттер үчүн кобдолгон белгинин жаңы системасы, жаны билимдин принципалдуу системасы эмес. Аларга кытай тилин окутууда орус тилинин эмпирикасынын таасири сөзсүз болот. Ушундай жагдайдан улам, оң жана терс өткөрүп берилет. Кытай тилин үйрөтүү боюнча ар тараптан өзгөчө маани берүү керек.

1. Лексикалык жагынан

Кытай тили бирден бир бекитилген тилдерден болуп эсептелет. Негизги сапаты сөздөрдүн морфологиялык жактан өзгөрбөгөндүгү. Кытай сүйлөмүндөгү сөздөрдүн байланышы сөздөрдү ирээти менен аныктайт, ошондой эле ар кандай кызматчы сөздөрдүн жардамы аркылуу болот. Эгерде сөздөрдүн туура колдонулушун билсең, ошондо гана сүйлөм кура аласың. Кытай тилин чет тили катары окутуудагы маанилүү спецификасы ушунда. Ошондуктан флективдүү тилдерди окутууга караганда кытай тилинин лексикасын окутуу маанилүү орунду ээлейт. Элдик специфика лексикада чагылдырылган. Студенттер жаны кытай сөзү менен тийиштүү орус тилинин сөздөрү менен дайыма байланыштырышат. Бирок башка тилдердин сөздөрү маанилик жактан көпчүлүк учурда толук эквивалентке туура келбейт.

Ушундай кыйынчылыктарды кытайлар өздөрү дагы сезишет. Мындай көрүнүштү кытай жана орус тилдеринде салыштырып, бир нече топко бөлүүгө болот:

1.1. Кээ бир кытай сөздөрү өзгөчө семантикалык жактан кеңейип кетет. Мисалы, 这伙匪徒简直是衣冠禽兽. түздөн-түз которуу, ал өтө одоно угулат: "Кылмышкерлер - бул кийимчен жана баш кийим кийген чыныгы жырткычтар". Орусча котормосу: "衣冠禽兽", ар кандай семантикага ээ: "кылмышкерлер - бул адам кейпиндеги чыныгы жырткычтар" [3.с.105].

1.2. Кээ бир лексикалык бирдикте кытайча специфика көрсөтүлөт, өлкөнүн өмүр тарыхы, маданияты, жолу чагылдырат. Маданиятты билбесен кытайлыктар менен толук баарлашууга мүмкүн эмес, кээде түшүнбөстүктү алып келиши мүмкүн.

Мисалы: 别担心, 我们又不是小人 (错) - 别担心, 我们又不是小孩子 - Кабатыр болбонуз, биз бөлөк эмеспиз! Кытай тилинде 小人 адамда тайкы инсан, татыксыз баага ээ.

1.3. Тилдин өнүгүүсү тарыхтын өнүгүүсү менен тыгыз байланышта. Ошону менен бирге заманбап маданиятын чагылдыруу эмес, муундан муунга өткөн баалуулуктардын абалын белгилейт. Ошондуктан, кытай тилинде заттардын жана кубулуштардын аттары аныкталган, ал эми орус тилинде мындай нерсе таандык эмес. Мисалы, 爷爷 / 祖父 / 姥爷 / 外祖父 - ата-сы; 伯伯 / 叔叔 / 舅舅 / 姑父 / 姨父 - агасы.

1.4. Кытайлыктардан башкалардан айырмалап турган сөздөрдү көрүүгө болот. Мисалы, 白露 - сезон "танкы шүүдүрүм", (сегизинчи айдын-жылдын 9 Жетинчи айдын 24 чейин, башкача айтканда, 823 күн календары боюнча жылдын сентябрына чейин) 火锅 - кытай самоору (Россияда самоорду суу кайнатуу үчүн, Кытайда болсо тамак бышыруу үчүн колдонулат).

2. Грамматикалык жагынан

Кытай тилинин грамматикасы орус тилинин грамматикасындай маанилүү ролго ээ эмес. Акыркы жылдары, айрыкча, мектептерде, грамматикалык окутууга көп маани берилбей келет [5.с.105].

2.1. Кытай тилинде сөз оозеки-объективдүү түрдө болот, бул өзүнчө экиге бөлүнөт, биринчиси этиштик, ал эми экинчиси - атоочтук. Бул түрү менен пайда болгон сөздөр, эреже катары мындай, мисалы: 见面, 聊天, 结婚 ж.б. сөздөрдү пайдалануу боюнча, мисалы, студенттер көп ката кетиребиз. Мисалы: 我见面了我老师 (错) - 我和我的老师见了面 (对); 我分手了我的女朋友 (错) - 我和我的女朋友分了手 (对); 他毕业大学以后结婚了一个中国姑娘 (错) - 他大学毕业以后和一个中国姑娘结了婚 (对).

2.2. Кытай тилинде көптүк саны эки ыкма менен аныкталат, так жана так эмес сандар, мисалы: 12名大学生 (12 окуучу), 65 位老师 (65 мугалим), колдонулган белгисиз суммасы, мисалы: 大学生们 (студенттер) 老师们 (мугалимдер), 们 кээде туруп эле :? 你的朋友都来了吗 бардык достор бул жерде болушу мүмкүн? [4]. Мындай сөздөр орус тилинде "12 окуучу, 65 мугалим", "студенттер, окутуучулар," көптүк түрүндө колдонулат. Ошондуктан, сын атоочто көптүк санды колдонууда орус окуучулары көп ката жасашат: 12名大学生们 (错) - 12名大学生 (对), 65位老师们 (错) - 65位老师 (对).

Ошентип, биз азыркы Кытай өкмөтү чет тили болгон кытай тилин окутууну жакшыртууга көбүрөөк көңүл бөлүнсө деген жыйынтыкка келдик. Динамикалык түрдө экономикасы өнүгүп жаткан коңшубуз-бул Кытай өлкөсү. Эки өлкөнүн ортосундагы кызматташууну чыңдоочу мамилелерди жана баардык деңгээлдеги маселелерди түзөт. Кытай тилинин өзгөчөлүгүн, оордугун, ошондой эле спецификасын эске алуу менен бирге, квалификацияланган адис-кытай таануучуларды даярдоо болуп эсептелет. Азыркы учурда Кыргызстанда кытай таануучулар кытай тилин кандай өздөштүрүп жатышат? Мисалга алсак, студенттер, жаңы кытай сөздөрүн лексикалык жактан орус тили менен байланыштырышат, ал тургай, тексттерди которууда да колдонушат. Грамматикалык жагынан, Кытай тилинин грамматикасы орус тилиндегидей эч кандай ролду ойнобойт. Ошондуктан, кытай тилин орус тили менен салыштырууда кытай тилин өздөштүрүп жаткан студенттер үчүн жардам берет деген ойдомун.

Адабияттар

1. Брутян Г.А. Языковая картина мира и её роль в познании. В кн.: Методологические проблемы анализа языка. - Ереван, 1976- 346 с.
2. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология. - М.: Международные отношения, 1977.- 264 с.
3. Гак В.Г. Опыт применения сопоставительного анализа к изучению структуры значения слов // Восточные языки. 1966. - № 2.
4. Захарова О. В. Сопоставительная грамматика русского и киргизского языков. Морфология. - Ф.: Мектеп, 1965.
5. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики. - М.-Л., 1947.
6. Китайско-русский словарь. [google.train.chinese].